

Wyrok z dnia 20 września 2005 r.

II UK 30/05

Warunki określone w art. 58 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) spełnia osoba zgłoszona do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat lub w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki, posiadająca okres składkowy i nieskładkowy krótszy od wymaganego, jeżeli stała się niezdolna do pracy w czasie trwania tego okresu, a także po jego ustaniu, jednak nie później niż w ciągu 6 miesięcy.

Przewodniczący SSN Andrzej Wróbel, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Beata Gudowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 września 2005 r. sprawy z odwołania Grzegorza E. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o rentę, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 13 października 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 20 grudnia 2002 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w G. odmówił przyznania wnioskodawcy Grzegorzowi E. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na to, że niezdolność ta nie powstała w okresie składkowym lub nieskładkowym.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy Sąd Okręgowy-Sąd Pracy Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni wyrokiem z dnia 15 lipca 2003 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od 1 listopada 2002 r. do 30 listopada 2003 r. Sąd ustalił, że wnioskodawca urodzony 20 kwietnia 1983 r. w okresie od 1 września 2000 r. do 27 lutego 2001 r. był zatrudniony jako uczeń praktycznej nauki zawodu. Lekarz orzec-

nik uznał wnioskodawcę za niezdolnego do pracy od marca 2001 r. z powodu upośledzenia umysłowego w stopniu umiarkowanym. Przyjmując, że niezdolność do pracy powstała 31 marca 2001 r. wnioskodawca stał się niezdolny do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia i przed ukończeniem 20 lat. Zgodnie z art. 58 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego uważa się za spełniony, jeżeli ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe. Wnioskodawca spełnił te warunki, zatem przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Apelacja organu rentowego od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 13 października 2004 r.[...]. Sąd Apelacyjny uznał, że warunki określone w art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach zostały w przypadku wnioskodawcy spełnione. Jednym z warunków, wymienionym w punkcie 2 tego przepisu, jest posiadanie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego. Stosownie do treści art. 58 ust. 1 wymagany okres składkowy dla ubezpieczonego, który stał się niezdolnym do pracy przed ukończeniem 20 lat wynosi 1 rok. Warunku tego wnioskodawca nie spełnia, gdyż naukę w szkole ponadpodstawowej przerwał 17 czerwca 2000 r., pracę rozpoczął 1 września 2000 r. i pozostawał w zatrudnieniu tylko do 27 lutego 2001 r. Jednakże ma do niego zastosowanie przepis art. 58 ust. 3, który nie wymaga posiadania określonego w art. 58 ust. 1 okresu składkowego i nieskładkowego przy spełnieniu dodatkowych warunków. Pierwszym z nich jest zgłoszenie do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki. Wnioskodawca spełnia ten warunek, gdyż został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat i w ciągu pół roku po ukończeniu nauki. Drugim warunkiem jest posiadanie do dnia powstania niezdolności do pracy bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych. Ten warunek został także spełniony, gdyż wnioskodawca do dnia powstania niezdolności do pracy miał okresy składkowe, pomiędzy którymi nie występowała przerwa dłuższa niż 6 miesięcy.

Kasację od tego wyroku wniósł organ rentowy i opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 57 i 58 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie o uchYLENIE tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji podniósł, że dokonana przez Sąd Apelacyjny interpretacja przepisu art. 58 ust. 3 powołanej ustawy jest nieuprawniona. Zgodnie z jego brzmieniem ubezpieczony musi udowodnić okresy składkowe i nieskładkowe trwające do dnia powstania niezdolności do pracy nieprzerwanie lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy. Warunkiem uzyskania prawa do renty jest powstanie niezdolności do pracy w okresach składkowych lub nieskładkowych, o których mowa w art. 57 pkt 3, a nie w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych uzależnia prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od spełnienia trzech warunków. Pierwszym z nich jest niezdolność do pracy (pkt 1), drugim posiadanie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego (pkt 2), a trzecim powstanie niezdolności do pracy w okresie ubezpieczenia lub w jednym z wyszczególnionych wyczerpująco okresów nieskładkowych albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy do ustania tych okresów (pkt 3). Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy związane jest z ubezpieczeniem rentowym, które obejmuje ryzyko powstania niezdolności do pracy. Dlatego został wprowadzony wymóg posiadania odpowiednio długiego okresu ubezpieczenia przed zdarzeniem, w następstwie którego powstaje prawo do świadczeń z tego ubezpieczenia. Wymagany okres ubezpieczenia wymieniony w art. 58 ust. 1 uzależniony jest od wieku, w którym ubezpieczony stał się niezdolny do pracy. I tak w przypadku powstania niezdolności do pracy przed ukończeniem 20 lat wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynosi 1 rok (pkt 1), a w przypadku, gdy niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 30 lat, okres ten wynosi 5 lat (pkt 5). Zróżnicowanie to wynika z obiektywnych możliwości objęcia ubezpieczeniem społecznym, które może nastąpić najwcześniej po osiągnięciu wieku, w którym można rozpocząć zatrudnienie (16 lat), lub po ukończeniu nauki. Ustawodaw-

ca przyjął, że okres ubezpieczenia (łącznie z okresami nieskładkowymi) dla ubezpieczonego, który stał się niezdolny do pracy przed ukończeniem 20 lat wynosi minimum 1 rok. Jeżeli ubezpieczony ma taki okres składkowy i nieskładkowy wymagany jest dodatkowy warunek powstania niezdolności do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania tego okresu, a zatem niekoniecznie w okresie ubezpieczenia.

Spełnienie warunku posiadania wymaganego okresu ubezpieczenia może być niemożliwe z przyczyn obiektywnych, gdy ubezpieczony podejmie zatrudnienie lub inną działalność rodzącą obowiązek ubezpieczenia społecznego kiedy jest już do tego zdolny (po osiągnięciu określonego wieku lub ukończeniu szkoły), a stanie się niezdolnym do pracy w krótkim czasie po objęciu go ubezpieczeniem. Taką sytuację przewiduje przepis art. 58 ust. 3, który stanowi, że jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe. Chodzi tu o sytuacje, w których objęcie ubezpieczeniem nastąpiło bezpośrednio po tym, gdy zaistniała taka możliwość (w przypadku osoby, która nie pobierała nauki, przed ukończeniem 18 lat, a w przypadku osoby uczącej się - po ukończeniu szkoły) i z powodu powstania niezdolności do pracy ubezpieczenie nie mogło być kontynuowane. Zakłada się tu, że zamiarem ubezpieczonego było kontynuowanie ubezpieczenia lecz w trakcie jego trwania wystąpiło ryzyko ubezpieczeniowe - powstanie niezdolności do pracy. Wynika to ze sformułowania - do dnia powstania niezdolności do pracy miał okresy składkowe i nieskładkowe, co sugeruje, że okres składkowy lub nieskładkowy musi trwać do dnia powstania niezdolności do pracy. Takie rozumienie przepisu prezentuje organ rentowy w kasacji. W dalszej części przepisu zawarte jest zastrzeżenie, że okresy te muszą trwać nieprzerwanie lub z krótkimi przerwami (do 6 miesięcy). Dopuszcza się zatem przerwy w ubezpieczeniu, które mogą być potrzebne na poszukiwanie pracy lub rozpoczęcie innej działalności.

Problem występuje wówczas, gdy ubezpieczenie zostało przerwane, a ryzyko ubezpieczeniowe powstało w czasie tej przerwy. Skoro przepis przewiduje możliwość przerywania okresu ubezpieczenia a dopuszczalne przerwy nie są przeszkodą do uznania za wystarczający okresu składkowego i nieskładkowego krótszego od wy-

maganego, należy przyjąć, że jego dyspozycja obejmuje również sytuację, w której ubezpieczony stanie się niezdolny do pracy w czasie takiej przerwy. W związku z tym warunki wymagane do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy spełnia osoba zgłoszona do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat lub w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki, posiadająca okres składkowy i nieskładkowy krótszy od wymaganego, jeżeli stała się niezdolna do pracy w czasie trwania tego okresu, a także po jego ustaniu jednak nie później niż w ciągu 6 miesięcy. Okres 6 miesięcy od ustania okresu składkowego lub nieskładkowego należy traktować jako przerwę w ubezpieczeniu. Powstanie niezdolności do pracy po upływie dłuższego niż 6 miesięcy czasu nie daje uprawnień wynikających z omawianego przepisu nawet wówczas, gdy nastąpiło przed upływem 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia.

Warunek powstania niezdolności do pracy najpóźniej w ciągu 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia musi być spełniony łącznie z pozostałymi warunkami, a więc także warunkiem posiadania okresu składkowego i nieskładkowego wymaganego przepisem art. 58 ust. 1, wynoszącego 1 rok dla osoby, która stała się niezdolna do pracy przed ukończeniem 20 lat. Tego ostatniego warunku wnioskodawca nie spełnia, gdyż jego okres ubezpieczenia jest krótszy. Spełnił on natomiast warunki określone w art. 58 ust. 3, gdyż podjął zatrudnienie przed ukończeniem 18 lat, a przerwa w ubezpieczeniu, trwająca od ustania zatrudnienia do powstania niezdolności do pracy, była krótsza niż 6 miesięcy. Stanowisko Sądu Apelacyjnego, że warunki wymagane do przyznania prawa do renty zostały w przypadku wnioskodawcy spełnione, jest słuszne, a zarzut naruszenia prawa materialnego okazał się niezasadniony.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² k.p.c. oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

=====